

Starški list

2012/22

wudaće: zyma 2012/22

wudawaćel: Serbske šulske towarstwo z.t.

Póstowe naměsto 2

02625 Budyšin

tel.: 03591 550216

faks: 03591 550220

info@sorbischer-schulverein.de

www.sorbischer-schulverein.de

zamołwitej redaktorce: Marja Jaworkowa/Monika Süßowa

tel.: 03591 550215

fota: SŠT

© 2011 Serbske šulske towarstwo z.t./Sorbischer Schulverein e.V.

Lubi starši, džědojo a wowki,

přiswojenje serbsčiny a němčiny w zažnym džěcatstwje je fenomenalny proces. Hižo tři měsacy do poroda přijimuju džěci zwuki maćerje a nana a tute po porodźe hnydom spózna. Wone rozeznowaja wjackróć słyšane spěwčki a powědančka wot hišće njesłyšanych. Hač do poł lěta po porodźe rozeznowaja ćěšenki mjez znatymi a cuzymi řečemi. Zynki řečow wone samo lěpje rozeznowaja hač dorosćeni. Mozowe slědženje je dopokazało, zo maja wjacerečne džěci hač do dweju lět wo wjele lěpše řečne kmanosće hač jednorěčne, je-li so z nimi wjele řečało, jim z knihow předčitało. W běhu přerich 24 měsacow so pola wšitkich džěci na swěće rozsudži, kak spěšnje budu wone pozdžišo dalje řeče nawuknyć. Dwurěčnosť spěchuje wuwice nic jenož mozow, ale tež slucha. Tohodla je wažne, zo so tutón proces přiswojenja serbsčiny w pěstowarni wědomje podpěra, zo so wjele řeči a z knihow předčita. Nětko w zymskim času žedža Waše džěci za tym, zo byšće tež Wy jim bajki bali. Přegu Wam žohnowane hody a hnady połne nowe lěto.

Waša

Ludmila Budarjowa
předsydka Serbskeho šulskeho towarstwa z.t.

Wobsah:

Džěćom předčitać - nawuknjenje čitanja wolóžic (1.džěl)	1
„Běnuni – Willkommen – Benvenuti“	4
„Móc řeče – wužadanje a dyrdomdej za staršich a pedagogow“	6
Kurs za přeriju pomoc w Malešecach	8
Ze swjatym Měrcinom do kapałki čahnyli	9
Wopyt swjateho Mikławša w Chróscicach	10
Přihoty na hody w „Džěćacym raju“	11

Děćom předčitać - nawuknjenje čitanja wolóžic (1.džěl)

Wobhladaj sej, što sy čitał, a wěš, što sy. Čitanje wobwliwuje w tak sylnej měrje naše duchowne wuwice a naše zhladowanje na žiwjenje, zo měł poprawom kóždy z nas wosobinsku čitansku biografiju wjesć.

Při čitanju poslužujemy so kumštneho a komplikowaneho swěta, kotryž ma swójske zakony a prawidła. Wuknje-li džěć čitać, přiswoja sej wone tutón wukon kulturneho wuwica čłowjestwa. Tola što ma so stać, zo móhl něchtó čitać nawuknyć? Kotre wuwicowe schodženki je kóždy z nas překročił? A kotre snano ženje njedocpěje?

Puč k wuspěšnemu čitanju

Předstajmy sej, małe džěćo sedži na klinje lubowaneho dorosćeneho a připosłucha napjeće słowam, kotrež pluskotaja kaž woda. Słowa powědaja wo soninach, zmijach, zanjesenych lěsach. Mozy małego džěsća přihotuja so tak wo wjele zašo na čitanje, hač sej to myslimy. Wšitke wažne struktury, kotrež pozdžišo čitace mozy trjebaja, zapołoža so hižo w zažnym džěćatstwje. Cyle připódla přiswoja sej džěćo na tute wašnje spisownu řeč, wjace hač 2000 lět stare duchowne herbstwo, a to na klinje čłowjeka, kotrehož lubuje, pola kotrehož čuje so schowane.

Małe džěćo, na klinje čitaceho sedžo, njewobhladuje sej při čitanju jenož wobrazy, njepřiposłucha jenož stawiznje, ale wuknje kusk po kusk, zo maja smužki na kóždej stronje někajki woznam, zo tworja wone słowa, sady, stawizny – a tute stawizny móžeš přeco zaso čitać.

Wědomostnicy su zwěsćili, zo so pozdžiša zamóžnosć čitanja sylvje wot toho wobwliwuje, hač, hdy a kak husto je so džěsću wot staršich abo druhich počahowych wosobow předčitało. Džěći, kotrymž njeje so ženje předčitało, maja ze wšeho spočatka njelěpšiny, prjedy hač su scyła sami čitać započinali.

Wutworjenje systemow řeče

Za nowonarodženych je čělny kontakt za přežiwnjenje wažny. Runje tak ma so to za pozdžišich čitarjow. Sedži-li džěćo na klinje swojeje počahoweje wosoby, zwjaza akt čitanja ze začucom, zo so lubuje. Asociacija mjez słuchanjom

stawizny a začucom lubosće je najlěpše wuměnenje za dołhi proces nawuknjenja čitanja. Čítać rěka, być schowany, lubowany.

Ze šestym měsacom je wuwice widženja zakončene, wuwice skedźbnosće a tež zrozumjenje słowow pak so hišće kusk po kusk wuwia. Z přiběracej koncentraciju je džěčo w połoženju, sej wobrazy wobhladować – spočatnje stajnje zaso samsne –, pozdžišo rosće lóšt na nowe.

Wážny předschodženk wuwica čitanja je wuwice rěče. Bytostne dopóznać, zo maja wěcy kaž kóčka, blido, mać pomjenowanja, wuwije so něhdze z 18 měsacami. Wosebita kajkosć tutoho aha-efekta je, zo zamóža mozy wjacore runiny ze sobu zwjazać – widzeć, myslić, rěčeć.

W tutej fazy započina tež wobsah knihow ważny być, dokelž móža džěči nětko sami postajić, što chcedža měć předčítane. Při tym nastanje wosebita dynamika. Čim wjace so z džěscom rěči, čim lěpje zrozumi rěčanu rěč. Čim wjace so džěsću předčíta, čim lěpje zrozumi wšu rěč dokołowokoło sebje a čim lěpši budže słowoskład. Wědomostnicy su zwěsćili, zo nawuknje džěčo w starobje mjez dwěmaj a pjeć lěty přerěznje dwě do štyri nowych słowow wob dzeń!

Nawuknjenje začuow

Připódla nawuknje džěčo při předčítanju, zo sposrědkuja wěste wobrazy a słowa začuća. Přez stawiznički zeznaje repertoire emocijow. Stawizny a knihi su škitany rum, tute emocije zeznać a wuspytać. Džěčo dožiwnja wjeselo, strach a zrudobu jednacych figurow, njedyrbi pak emocije w realiće zeznać, smě pak je wuspytać. Wuda so mjezsobny počah mjez čítanjem a emocionalnym wuwicom. Małe džěčo zeznaje přez čítanje začuća a přihotuje so z tym na swójске dožiwnjenje tutych.

W tutej fazy wutwori so sobu najwažniši zakład socialnych, emocionalnych a kognitiwnych zamóžnosćow čłowjeka – zamóžnosć, so do druhého zažiwić a jeho zrozumić móc. Hačrunjež njebudžemy snano ženje z balonom do powětra stupać, na konju napřemo jěchać, z princom rejować, wěmy z knihow, kak so při tym čuješ. W procesu čitanja wustupimy ze sebje, smy něchtó druhi a započínamy druhého zrozumić.

Spóznać wosebitosće rěče knihow

W samsnym času, kaž wuwijawa so začuća, wotměwa so dalše bytostne dopóznać. Knihi su napjelnjene ze słowami a sadami, kotrež, runje tak kaž wobrazy, přeco jenake wostanu. Stajnje zaso móžeš je w samsnym slědže čítać. A hišće něšto so wotkryje: Knihi maja cyle swójsku rěč. „Rěč knihow“ je sylnje wobliwowana wot njewšědných, ale ważnych zapřijećowych a rěčnych

kajkosćow, kiž njeměli so podhódnoćić.

Sprěnja njejewja so wšitke słowa z knihow we wšědnej řeči. Nichtó njerěči wšědny dzeń tak kaž w knize. Słowa kaž „něhdy“, „princ“ abo „sonina“ do wobchadneje řeče njeslušaja. Při wšěm pak su bytostny wobstatk řeče knihow. Něhdže 10 000 słowow z knihow ma pjećlětnje džěćo w swojim składže, potajkim słowow, kotrež jenož z knihow znaje. Wulki džěl su morfologiske warianty znatych słownych zdónkow.

Wšelake gramatiske a sadotwarne konstrukcije namakamy jenož w spisownej řeči.

Studija přeslědzerki čitanja Victorije Purcell-Gates zwěsći wuskutki tutoho fenomena. Purcell-Gate wutwori dvě skupinje pjećlětnych džěćić. Žane z nich njemóžeše hišće čitać. W jednej skupinje pak běchu džěćić, kotrymž bě so w zašłymaj lětomaj znajmjeńša pjeć razow wob

tydžen předčitało. Wšitke džěćić dyrbjachu wo swójskim dožiwjenju rozprawjeć, na přikład wo narodninach abo wulěće, a dyrbjachu to tak činić, jako bychu klance tute dožiwjenje z knihi předčitali. Rozdžěl njebě přesłyšeć. Džěćić, kotrymž bě so předčitało, njewužiwachu jenož speciělnu „literarnu“ řeč knihow, ale tež kompleksniše sady a dlěše frazy. Tute řečne a kognitiwne zamóžnosće su trěbne, hdyž džěćo pozdžišo same čitać započina.

Dale je spisowna řeč jara wobrazliwa. Žada sej wot džěsća sej předstajić, kak so na př. „rumpodich honi“. Zamóžnosć analogizowanja je wažne duchowne wumějenje w kóždej starobje. Nimo toho spěchuja knihi logiske myslenje. Přez słowčko „něhdy“ wopušći so realita, ma so wo móžnych scenarijach přemyslować. Džěćić, kiž su hižo pjeć lět dołho wuknyli kuzłarske nadawki kralow spjelnić, přećiwo chodojtom wojować a čertow přelesćić, změja sej lóšo, hdyž budu potom słowa kaž „čert“ a „chodojta“ wučitać chcyć.

Sylwija Šěnowa, wučerka na serbskim gymnaziju Budyšin

Žórto: Maryanne Wolf: *Das lesende Gehirn. Wie der Mensch zum Lesen kam – und was es in unseren Köpfen bewirkt*, Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg 2010

„Bënuni – Willkommen – Benvenuti“

Ze słowami „Bënuni – Willkommen – Benvenuti“ witachu nas džěci a kubłarki pěstowarnje w St.Christina. Čehodla třirěčnje? Pěstowarnja leži w krasnym Južnym Tirolu w Grödnerowym dole. Je to jedna ze 17 ladinskich pěstowarnjow w Gaderskim a Grödnerowym dole, hdžeš so ladinska rěč a kultura pěstujetej. Džěci nawuknu tu hrajkajo tři rěče: ladinšćinu, italšćinu a němčinu. Pěstowarnju wopytaja džěci mjez 2-6 lět. Za wulki džěl džěci, kiž pěstowarnju wopyta, je ladinšćina maćerna rěč a so doma a w zjawnym žiwjenju nałožuje. Kaž pola nas w pěstowarni, so tež tu džěci wotpowědnje swojemu rěčnemu stawej wotewzaja. Wjednica kubłanišća nam najprjedy mały dohlad do ladinskeho kubłanskeho systema poda a potom do džěła w pěstowarni. Ladinska rěčna skupina a jich rěč je w awtonomnym statusu a w kubłanskim zakonju zakótwjena a ramikowe linije za džěto su wot krajneho knježerstwa podate.

„Wjacerěčnosť je hódnota, kotraž so w našej wokolinje ze samozrozumliwosću a bjez předsudkow rěči. Je tu žiwa.“ To je za mnje jako Serbowku sada ze sylnym wuprajenjom. Je zwjazane z přecemi na domiznu. Třirěčnje rěka tež, zo kóžda kubłarka rěč ertnje a pisomnje bjezporočnje wobknježi. Wosebite pruwowanja dyrbja tute kubłarki złožiť, kotrež su jara naročne. W skupinach džěła kóžda kubłarka třirěčnje, skupiny so po rěči abo rěčnym stawje džěci njedžěla a tak je přirodna wjacerěčnosť w tutych skupinach normalna. Kóžde džěčo pak ma prawo, so w swojej maćeršćinje zwuraznić. Při wosobinskih rozmołwach pedagogowka rěč džěsća nałožuje.

Fachowje přemyslena organizacija, planowanje a struktura su baza za optimalne wjacorečne kubłanje. Wšitke pisomne zdžělenja su třirěčne, ladinšćina steji na přnim městnje, tež tydženske, dnjowe wuwěški, didaktiski material, dokumentacija, prawidła atd. Za kubłarki je to jara wjele džěła, ale mějach začišć, zo je to za nje samozrozumliwe. Wažne za nich njeje, zo džěci rěče bjezporočnje rěča, ale zo móža z wjacorymi rěčemi wobchadźeć. Džěcom so tak wjacerěčnosť wuwědomi a wone systematisce rěčne bohatstwo wužiwaja. Wulka pomoc za rěčne kubłanje je, zo so kóždej rěči barba přirjaduje:ladinsce-zelena, němšce-čerwjena, italsce-žořta.

Kak sym praktikowanje dožiwiła? Běch w srjedźnej skupinje pěstowarnje na wopyće. Kubłarka bě Ladinjanka z čěłom a dušu. Tuto njewuprudži jenož na džěci, ale tež na mnje. Ze zelenym rubiškom wokoło šije postrowi wona pjerachi a w kruhu sedžo

so wšelake wěcy prašeše. Kóžde džěčo wotmołwi jej w swojej maćeršćinje. Jako pak ladinski spěw zaklinča a ladinska zelena myška so ze spara wubudži, najpozdzišo potom džěči jej po svojich kmanosćach w ladinšćinje wotmołwachu. Jasnje rěčo, z wjele pohibami, z mjezwočowej mimiku kubłarka džělaše. A runje tak sta so to z němskej a italskej myšku. Džěči dyrbjachu potom sej hrajkajo myški rěčnym kupam přirjadować. Zajimawe bě, kak ladinske džěči, kotrež tamnej rěči snadnje wobknježachu, džěćom bjez ladinšćiny rozkładowachu. Kubłarka pak při tutym poskitku kóždy raz rubiško změní a tak džěči hižo wot optiskeho wida sem wědzachu, zo so nětko rěč změní. W tutej skupinskej rumnosći měješe kubłarka “rěčne hrajkace róžki” po barbje zarjadowane. Tam „dyrbja”so po móžnosći džěči w tutej rěči hrajkać. Klanki tam n.př. jenož ladinsce rěča, tež kubłarka.

Při posrědkowanju rěče so tež w Ladinskej wšelake móžnosće wuspytaju. Tak tež naša metoda imersije „Jedna rěč - jedna wosoba”, abo, zo so rěč tydžensce měnja: n.př. při poskitkach. Wjele so tu tež z ručnymi klankami džěla, dokelž tute rěčnu zwólniwosć džěči wolóža.

Zajimawe za mnje bě, zo dyrbja džěči w skupinje sami jich rěčny staw posudžować. Dóstanu łopjeno z figuru, 3 barby a wumoluja tak wjele wot čěla z wotpowědnej barbu, kaž tutu rěč wobknježa. Za kubłarki je to jara zajimawe. Džěči dyrbja sami posudžować, kak derje kotru rěč rěča.

Wotběh dnja w pěstowarni je runja našemu. Jako hósć widžiš wšelake nowe wěcy, ale je mi wědomo, zo njemóžu wšitko pola nas do našeho džěla zapřijeć. Sym pak widžala a začuwała, zo je narodne myslenje a nastajenje k rěči a kulturje najwažniše za wjacorěčne džěło. Wosebje potom, hdyž chcež swoju maćeršćinu dale dać a zdžeržeć.

Ze začiscemi napjelnjeni smy so zaso do našich kubłanišćow wróćili a smy spózнали, zo, wšojedne kajka narodna mjenšina, dyrbiš wo swoju rěč, kulturu, nahladnosć a swoje prawa wšědnje wojować.

Borbora Kralowa, wjednica Witaj-pěstowarnje „K wódnemu mužej“ Malešecy

„Móc řeče – wužadanje a dyrdomdej za staršich a pedagogow“

Sobotu, 17. nowembra je so w Smochćicach wotměła 7. wědomostna fachowa konferenca Serbskeho šulskeho towarstwa z.t., kotraž bě zdobom hłowna zhromadźizna towarstwa. Předsydka Ludmila Budarjowa rozprawješe skrótka wo dźěle předsydstwa SŠT w zańdženym lěće, prjed hač słowo hłownemu referentej, neurobiologeji dr. Jurjej Brankačkej přepoda.

Wón je slědźił na rozdžělnych uniwersitach swěta wo wuwicu mozow. W swojim přednošku pokaza na dopóznaća z mozoweje wědomosće w zwisku z nawuknjenjom řeče a dwurěčnosće. Wón wujasni, zo je genetiski plan čłowjeka při jeho porodze hižo dokónčeny. Genetiske zapołożenje pak njedosaha. Wulki wliw na wuwice džěsća a jeho zadžerženje ma wokolina džěsća a žiwjenske wuměnenja maćerje a to hižo před porodom.

Mjeztym zo sej nawuknjenje cuzeje řeče wot nas dorosćenych wjele prócy žada, nawuknu džěći swoju maćernu řeč pozdatnje kaž samo wot so. Hižo w maćernym žiwocie započinaja so přenje fazy nawuknjenja řeče. W poslednich měsacach před porodom wuwije so organ za sluch pola čłowjeka. Wot tutoho wokomika sem zaznaje džěčo hłós maćerje. Drje słyši hłós maćerje jenož podušeny, ale zda so, zo sej melodiju řeče spomjatkuje. Přepytowanja su dopokazali, zo čěšenki hižo krótko po porodze řeč maćerje preferuja. Hižo do přenjeho žiwjenskeho lěta móže džěčo swoju maćernu řeč wot druhich řečow rozeznawać. To móža tež džěći, kiž wot poroda sem dwurěčnje wotrostu. Za nje stej wobě řeči, kiž je wobdawatej, maćernoreči.

Džěci, z kotrymiž so wjele řeči, maja pozdžišo lěpše komunikaciske kmanosće. Zo řeč pola čěšenka wulku rólu hraje, njenazhonimy we wotmołwach džěsća, ale widžimy, kak džěćo reaguje, so wjeseli, zajuska, płaka abo wjesele z ručkomaj macha.

Dr. Ludmila Lajderowa putaše zajimće w aktiwnej džěłarničce na temu „Wuznam komunikacije w swójbje”. Wona wustaji, wosebje z praktiskimi přikładami, kelko hódnoty maja rozmołwy mjez swójbnyimi a kotru rólu hraje přeća jasnje wuprajić.

Logopedka Maria Maccyna rozestaješe so z řečnym wuwicóm w předšulskej starobje. Wona dawaše kubłarkam a maćerjam pokiwy, kak móža spóznać, hdyž w řečnym wuwicu džěsća něšto njetrjechi. Džěćo je kaž kwětka. Hdyž so jej derje njeńdže, wisaja łopjena. Symptomy su widžeć, ale přičinu njeznajemy. Derje je, hdyž mać kroki wuwica pola džěsća znaje a je wobkedźbuje. Tak móže zahe reagować a wopačnemu wuwicu zadžěwać. Na přikład je pohib džěsća, kaž na brjuše abo po štyrjoch łazyć (kriechen, robben, krabbeln), trěbny za wšo pozdžiše wuwice za řeč a myslenje. Dyrbi so na to džiwać, zo so džěćo přez krute a wuske cholowy, kaž su to zwjetša jeansy, při pohibowanju njehaći.

Něhdže z pjeć do šěsć lětami dyrbjeli džěći wšě zwuki tworić móc a w prawej poziciji zasadzić. Hač do třoch lět njeje to hišće tak kritiske, hdyž n. př. „g” abo „kr” wuprajić njemóže. Zwuki, kiž so zady w hubje tworja, nawuknje džěćo hakle pozdžišo.

Kurs za přěnu pomoc w Malešecach

Witaj-pěstowarnja

Dołho smy zhromadnje z kubłarkami přemyslowali, što drje staršich zajimuje. Pytachmy za něčim, štož je za nas we wšědnym dnju wažne. Kubłanje, prawidła, normy, wašnje kubłanja - to su temy, kiž so w telewiziji, radiju a nowinje stajnje zaso jewja. Potom pak mějachmy dobru ideju. Přěna pomoc - to je něšto, štož móže so wot nas cyle bjez připowědženja žadać. Doma, na džěle, w pěstowarni abo na puću. Je pak to tež něšto, štož niktó z nas tak bjez kóžděho wobmyslenja nałožować njemóže. Tež, hdyž niktó z nas do tuteje situacije přińć nochce, hdžež dyrbi přěnu pomoc nałožować, dyrbi so naša wěda k tutej temje stajnje zaso wobnowić. Hdže stanu so najwjac njezbožow? Doma - a to runje potom, hdyž smy sami. Rozbudźeni potom stejimy a přemyslujemy: „SMH“ zawołać? Wowku abo susodku wo pomoc prosyć? Kak je hnydom było? Kóždy z nas tajke situacije dosć derje znaje. Tohodla witachmy pola nas w pěstowarni knjeni Jenčowu. Wona džěta w sanitetnej šuli Mudrack. Wona nam wšitko derje teoretisce a tež praktisce pokaza, štož je wažne wědźeć, hdyž dyrbymy džěcom přěnu pomoc wopokazać. Džěcom při njezbožu pomhać, to je něšto, štož dyrbi kóždemu wažne być. Njejsmy jenož našu wědu wobnowili, ale smy tež wjele přiuknyli. Poprawom sej myslachmy, zo so najwjac njezbožow doma stanu, ale to smy so mylili. Statistika praji, zo so najwjac na džěle registruja. Zwučowachmy, kak dyrbi so znjezboženy połožiť, što dyrbiš wobkedźbować, hdyž su so njezboža z chemikalijemi, rjedženskimi srědkami atd. stanyli. Kak zadžeržu so při zymicy, što dyrbju wobkedźbować. Čehodla dyrbju kubłarku informować, hdyž je džěco w nocy bluwało abo powyšenu temperaturu měło? Nam je so znova naša zamołwitosć za naše džěci wuwědomiła, hdyž je rano do rukow kubłarki přepodamy. Je wažne kubłarce sobu zdžělić, hdyž so džěscu cyle tak derje njeńdže.

Za nas wšěch bě to zajimawy a informatiwny wječor.

Staršiska přirada Witaj-pěstowarnje „K wódnemu mužej“ Malešecy

„K wódnemu mužej“ Malešecy

Ze swjatym Měrcinom do kapałki čahnyli

Skupina lutkow je pola nas w Němcach rjenje rozrostła. Sydom džeći so w njej nětko na šulu přihotuje. Dohromady słuša 18 džeći w starobje třoch do šěsć lět

do skupiny.

Swjedzeń swjateho Měrcina bě za nje přenje wužadnje. Wšako hraje skupina lutkow stajnje hłownu rólu w programach na swjedženjach, kotraž w pěstowarni w běhu lěta wotměwamy. To rěka, zo dyrbyja džeći nimo spěwow mjez druhim tež serbskorěčne dialogi nazwučować. Póndželu, 12. nowembra su džeći lampiony

Witaj-pěstowarnja „Pumpot“ Němcy sobu do pěstowarnje přinjesli. W rańšim kruhu so wězo wšitko wokoło swjateho Měrcina wjerćeše a spěwaše. W skupinje wódnych mužikow je knjeni Njekelina z džećimy mitru swjateho Měrcina pasliła. Po snědani připrawichu džeći w kóždej skupinje małe měrcinki z čěsta a marmelady, kotraž knjeni Grofina na to w kuchni wopječe. Po cyłym domje wonješe kaž pola pjekarja. Po připołdnišim sparje a swačiny překwapichu nas lutki w swojej skupinskej rumnosći z rjanym programom. W dobrej serbsčiny předstajichu předšulske džeći stawiznu wo swjatym Měrcinje. W Němčanskej kapałce chcychmy swjedzeń zakončić. Zhromadnje zaspěwachmy spěw: „Zhotujće sej latarnčki!“

Wulke bě wjeselo, jako naraz swjaty Měrcin do pěstowarnje zastupi a džeći a kubłarki postrowi. Wón nas přeproso, zhromadnje z nim do kapałki čahnýć. Džeći dóstachu swoje přihotowane latarnčki. Wonka sydney so swjaty Měrcin na swjeho konja a zhromadnje spěwajo čehnjechmy přez wjes. W kapałce starši a přiwuzni džeći hižo na nas čakachu. Zaspěwachmy jim naše pěsnje wo swjatym Měrcinje a zhromadnje spěwachmy němski spěw: „Sankt Martin, Sankt Martin ritt durch Schnee und Wind...“. Po krótkej pobožnosći dóstachmy wonka před kapałku wot swjateho Měrcina naše samopječene měrcinki. Z hosćimi sej je džećachmy a dachmy sej je wězo tež derje zesłodžeć.

džeći a kubłarki Němčanskeje pěstowarnje

Wopyt swjateho Mikławša w Chrósćicach

Na mjeninach swjateho Mikławša wopyta našu pěstowarnju a hort knjez farar Hrjehor. Džěci, kotrež běchu so wšitcy we wulkej pěstowarskej rumnosći zhromadźili, postrowichu jeho ze spěwom „Swjaty Mikławš biskop je“.

Před wočimi džěci přeměni so knjez farar na biskopa Mikławša. Staji sej Mitru, wobleče so płasć, wokoło šije powěsny sej křiž jako znamjo zwjazanosće z Jězusom a pastyrski kij tež njefalowaše. Po tym powědaše nam „swjaty Mikławš“ dvě krótkej stawizničke ze swjeho žiwjenja. Powědanće jednaštej wo pomocliwosći a darniwosći swjateho Mikławša chudym ludžom, wosebje džěćom napřečo. Džěci jemu kedźbliwje sćěhowachu.

Swjaty Mikławš přeješe sebi wot wšitkich čłowjekow, tež wot džěci runje w džensnišim času pomocliwosć, zdwórliwosć, přecelnosć a darniwosć. Potajkim wšitke kajkosće dobreje wutroby.

Na kóncu dóstachu wšitke džěci a tež kubłarki wot knjeza fararja Hrjehorja mały samopasleny měšk z jabłukom a worjehom. Na měšku bě napisane:

Swjaty Mikławš biskop bě, džěci wšě wón wobdari.

Chlěb a muku džěleše, tak z nuzy chudym pomhaše.

Njeh nas wuprajenjena pohonja, tež tróšku tak žiwi być, kaž bě to swjaty Mikławš, runje nětko w hnadypotnym adwentnym času.

Wulka skupina to hnydom zwoprawdži a wopyta zhromadnje z knjezom fararjom Hrjehorjom wobydlerjow starownje, kotrež so přez rjany adwentny program jara zwjeselichu.

Angela Młynkowa, wjednica serbskeje pěstowarnje Chrósćicy

Serbska pěstowarnja Chrósćicy

Přihoty na hody w „Džěcym raju“

Serbska pěstowarnja „Džěcym raj“ Wotrow

Nałožki w adwenće su za džěci najrjeńši swjedzeń w běhu cyrkwinskeho lěta. Najwšelakoriše nałožki w adwenće zawostaja w džěsću trajace začišće. Džěci dadža so zakuzłać wot swětła swěčkow.

Zhromadnje z džěcimi chcemy wujasnić, što móže swětło wšitko wuskutkować a w kajkej bohatosći so pokaza. Swětło přewodźuje nas přez wšě počasy. Ale w zymje nam wone tola pobrachuje, wosebje slónco, hdyž su dny krótsje, husto tež mutne a čěmne.

W adwentnym času přihotuja so křesćenjo na narod Jézusa. Při zaswěćenju přenjeje swěčki powědamy džěcom scěhowacu podawiznu wo nastaću adwentneho wěncu: Ewangeliski teologa J. H. Wichern je 1839 na starym burskim statoku, hdžež je so wo jara chude džěci starał, přeni adwentny wěnc zhotowił. Na stare koleso korejty je připrawił 20 małych čerwjonych swěčkow a štyri wulke běte. W scěhowacym lěće je koleso z jehlinowymi hažkami wudebił. Koleso měješe přeměr wot dwaj metraj. Kóždy dzeń w adwenće so dalša mała a na njedzelach dalša wulka swěčka k tomu zaswěći. Tak móžachu džěci zbywace dny hač k hodom wotličić. Poněčim so tuta tradicija po cyłym swěće rozšěri.

Nałožki w poslednim měsacu lěta swědča wo kuzle swěcy. Wokna a štomik w zahrodze so wupyša ze swěčkami. Zhromadnje chcemy nazhonić, zo móžemy jedyn za druhého swěca być. Za druhého něšto činić, jemu napřečo hić, jemu připosłuchać, su tohorunja swěcy poľne nazhonjenja. Chcemy džěcom pokazać, zo dary njejsu přeco něšto materielne, ale zo su ćopłota, lubosć a schowanosć drohotne dary, z kotrymiž móžemy druhého zawjeselić a zbožowneho sčinić.

W tutym zmysle přejemy wšěm džěcom, staršim, přiwuznym, wšěm sobudžělaćerkam/jam w zarjadnišću SŠT a předsydstwje hnadypoľne hody.

Dohodowne paslenje z nanami a maćerjemi

Hižo před přěnim adwentom so pola nas přihoty na hody započinachu. Přeprosychmy sej staršich do pěstowarnje na zhotowjenje adwentnych wěncow a stykanje hažkow. Cyle připadnje so to někotražkuli rozmoľwa mjez staršimi abo staršimi a kubłarkami nastorči, štož tyje dobrej atmosferje w našim domje.

Tež kritiske stronki so hodža tak měrnje přediskutować. Samo nowe ideje so zrodža a namakaja swój puć do wšedneho dnja w pěstowarni. Tež starši mjez sobu móža swoje nazhonjenja wuměnjec.

Přeća na Bože džěćo

Džěći w pěstowarni molowachu swoje přeća na Bože džěćo na łopjeno. Rjenje bě jim přihladować. Carlotta molowaše n.př. kóčku a připraji: „Ale žiwa dyrbi być.“ Kóžde džěćo listowu wobalku za swoju hodownu papjerku wudebi. Zhromadnje potom wšitke listy na Bože džěćo wotpóstachmy. Komu drje so přeće spjelni?

Džěći paslichu za staršich

Runja staršim tež džěći za hody paslichu. To je wosebje staršim džěćom jara wažne, zo móža swojim staršim samopasleny darik k hodom darić. Předšulska skupina zhotowi rjanu hwězdžinu.

Wopyt w adwenće

Póndželu, 03.12. wopyta našu pěstowarnju zapóslanc krajneho sejma, Alojs Mikławš, zhromadnje z našim wjesnanostu, Handrijom Mikelu. Našich hosći postrowichmy z chłěbom a selu. Potom zaspěwachmy jim někotre spěwy, z kotrymiž tež seniorow z našeje wosady w adwenće zawjeselichmy.

Hańžka Nawcyna, wjednica serbskeje pěstowarnje „Džěćacy raj“